

*„Ja som taká, že keď nadávajú na Maďarov,
tak som veľká Maďarka... Keď nadávajú na
Slovákov, tak som veľká Slovenka.“*

Eva Tokodi Adamík (*1950)

Eva Tokodi Adamík sa narodila do jazykovo zmiešanej slovensko-maďarskej rodiny. Jej matka, pani Irena, pomohla v úteku židovskej rodine Reitmanovcov. Vtedy štvorročný Ivan je dnes známym slovensko-kanadským režisérom. Hrdinský čin však pamätníčkinu mamu Irenu vyšiel draho. Najprv ju na dva roky uväznili a po prepustení bola ona a jej rodina pod prísny dohľadom ŠtB. Pani Eva si spomína, ako sa jej deti zo susedstva posmievali za to, že jej mama bola vo väzení. Nik netušil, že bola väzená z politických dôvodov za to, že sa rozhodla pomôcť rodine v ohrození. Počas Nežnej revolúcie vkladala Eva veľké nádeje do Václava Havla a chodila s kľúčmi na námestie. Omnoho intenzívnejšie však v osemdesiatych rokoch prežívala výbuch Černobyľu. Dozvedela sa o ňom až od pediatra, ktorý ju upozornil, aby svojim dvom malým deťom nedávala jesť čerstvú zeleninu. Rozdelenie Československa sa jej nepáčilo, ani prehlbujúci sa nacionalizmus v deväťdesiatych rokoch. S tým totiž súviselo mnoho nezhôd medzi Slovákmi a Maďarmi, pričom dôvodom bolo podľa nej len to, že ľudia nevedeli alebo nechceli zabudnúť na minulosť. Eva vyrastala na oboch stranách a vždy si zastala slovenský aj maďarský národ.

 podcast

 príbeh

Aktivita 1: Jazyk – cesta k priateľstvu

Časová dotácia:

časť vyučovacej hodiny 1x týždenne počas dlhšieho obdobia

Cielová skupina:

13 – 17 rokov

Téma:

príbehy 20. storočia, oral history, empatia, spoznávanie iných jazykov a kultúr, spolupatričnosť, rovesnícke vzdelávanie

Ciel:

Viesť k priateľstvu a porozumeniu naprieč jazykovými a kultúrnymi skupinami. Upozorňovať na význam spoznávania cudzích jazykov. Rozvíjať lingvistické zručnosti, tímovú prácu, prezentačné schopnosti. Priblížiť proces tvorby knižných publikácií.

Pomôcky:

počítač, internet, tabuľa, papiere, perá, ďalšie podľa zvolenej formy aktivity

Postup

Aktivitu odporúčame rozvrhnúť na dlhšie časové obdobie a vymedziť jej úvodnú alebo záverečnú časť vyučovacej hodiny dejepisu, slovenského jazyka a literatúry alebo náuky o spoločnosti raz týždenne.

1. týždeň:

Žiakom/žiačkam zadáme za domácu úlohu vypočuť si podcast a prečítať príbeh pamätníčky. Odkazy na ne sa nachádzajú na prvej strane tohto pracovného listu.

2. týždeň:

Každému rozdáme po 1 ks papieriku A5. Zadáme úlohu napísať jednu informáciu, ktorú si zapamätali z prečítaného a vypočutého príbehu. Približne po 3 minútach žiakov/žiačky vyzveme, aby po jednom prečítali, čo majú na papieriku, a pripevnili ho na tabuľu magnetkou. Po prečítaní všetkých papierikov sa triedy pýtame doplňujúce otázky a rekonštruujeme príbeh pamätníčky.

Upriamime pozornosť žiakov/žiačok na to, že pani Eva vyrastala v dvojjazyčnej rodine. S matkou hovorila po maďarsky a s otcom po slovensky. Zdôrazníme, že Evin otec, Ján Adamík, sa síce v práci naučil maďarsky, ale keď chcel budovať vzťah so svojou manželkou, Evinou mamou, určite musel na svojej maďarčine zapracovať. Pani Irena totiž pochádzala z maďarskej domácnosti, kde sa slovenčina používala len sporadicky.

Premostíme k aktuálnej situácii s vojnou na Ukrajine a s tým súvisiacou pomocou utečencom hovoriacim po ukrajinsky. Aby sme mohli budovať vzájomné priateľstvá, potrebujeme jeden druhému rozumieť. Sú slová, ktoré nájdeme v slovníkoch, ale aj také, ktoré by sme v nich asi len ťažko hľadali. Napríklad najnovšie slangové výrazy dnešných tínedžerov.

Predstavíme žiakom/žiačkam projekt ich vlastného slovensko-ukrajinského slovníka. V najbližších týždňoch budú v skupinách pracovať na jeho tvorbe.

Rozdelíme žiakov na 2 skupiny. Úlohou každej skupiny počas nasledujúceho týždňa bude spísať zoznam 15 slangových slov, ktoré nie je možné nájsť v slovníku a ktoré by podľa nich mali ich rovesníci z Ukrajiny poznať, aby sa medzi slovenskými tínedžermi lepšie adaptovali.

3. týždeň:

Zástupcovia skupiny na začiatku/konci hodiny odprezentujú zoznamy slov, ktoré vytvorili. Vedeťme diskusiu o tom, ktoré slová do slovníka zahrnieme a ktoré nie.

Zadáme žiakom/žiačkam úlohu vypracovať výklad jednotlivých slangových slov v slovenčine. V rámci skupiny si slová rozdelia tak, aby mal každý žiak rovnaký počet.

Jednotliví/é žiaci/žiačky prezentujú výklady slov, ktoré si pripravili. Vedeťme diskusiu o prezentovanom materiáli. Formulujeme pripomienky a návrhy úprav.

4. týždeň:

Na hodine sa spýtame žiakov/žiačok, či majú vo svojom okolí niekoho ukrajinsky hovoriaceho. Zapišeme si vymenované osoby. (Ak žiaci/žiačky nikoho ukrajinsky hovoriaceho nepoznajú, pokúsime sa vyhľadať niekoho vo svojom okruhu známych.)

Každej skupine určíme jednu kontaktnú osobu, ktorú majú za úlohu do ďalšieho týždňa osloviť, či by im bola ochotná vypracovať preklad výkladov slangových slov do ukrajiny.

Inštruujeme žiakov/žiačky, že nás majú informovať aj v priebehu týždňa, ak im daná kontaktná osoba možnosť prekladu potvrdí resp. odmietne. V prípade odmietavého stanoviska sa snažíme žiakom/žiačkam sprostredkovať iný kontakt.

5. týždeň:

Po úspešnom získaní prekladateľov inštruujeme žiakov/žiačky, aby nám obdržaný preklad zaslali e-mailom. Spracujeme ho do finálnej podoby vo worde.

6. týždeň:

Diskutujeme so žiakmi/žiačkami, aký vizuál bude mať náš slovensko-ukrajinský slovník. Zostaneme iba pri texte alebo ho aj ilustrujeme? Vytlačíme ho na kancelársky papier alebo sa rozhodneme využiť služby tlačiarní a pokúsime sa vytvoriť menšiu publikáciu tlačenú na kriedovom papieri? Kam umiestnime tiráž? Aký font použijeme?

S prípravou na túto časť aktivity nám (pedagógom) môže pomôcť publikácia *Jak se dělá kniha* od V. Pistoria.

V závislosti od zvolenej formy publikovania slovníka si jednotlivé čiastkové úlohy rozvrhneme na ďalšie týždne. Výslednú publikáciu môžeme ponúknuť školám, ktoré sa venujú práci so žiakmi/žiačkami z Ukrajiny alebo ich venovať priamo žiakom/žiačkam z Ukrajiny, ktorí/é študujú na našej škole.

Záver aktivity:

Po uskutočnení aktivity spoločnou diskusiou v triede reflektujeme, čo nové sa žiaci/žiačky naučili, čo bolo pre nich náročné, čo ich prekvapilo a pod.

Aktivita 2: Ako to bolo naozaj

Časová dotácia:

5 vyučovacích hodín

Cieľová skupina:

stredná škola

Téma:

príbehy 20. storočia, oral history, stereotypy, dezinformácie, overovanie si informácií, veda a technika, atómové elektrárne, filmový priemysel verzus realita

Cieľ:

Viesť k overovaniu si informácií, kritickému mysleniu. Zdôrazniť rozdiel medzi produkciou filmového priemyslu a skutočnými faktami. Rozvíjať prezentačné a argumentačné schopnosti. Bližšie spoznať oblasť jadrovej energetiky prostredníctvom odborníka.

Pomôcky:

počítač, internet, tabuľa, projektor, reproduktory

Postup:

1. Úvod – zoznámenie sa s príbehom pamätníčky a úvod do problematiky

- Žiakom/žiačkam zadáme domácu úlohu prečítať si príbeh pamätníčky Evy Tokodi Adamík a vypočuť si aj súvisiaci podcast. Linky nájdeme na prvej strane tohto pracovného listu.
- Na začiatku hodiny formou brainstormingu spoločne so žiakmi a žiačkami rekonštruujeme príbeh pamätníčky. Pýtame sa žiakov/žiačok, čo si zapamätali, a jednotlivé fakty zapisujeme na tabuľu.
- Upriamime pozornosť žiakov/žiačok na skúsenosť pamätníčky s černobyľskou haváriou. Pýtame sa, kedy a akým spôsobom sa o nej dozvedela. Žiakom/žiačkam kladieme otázky, čo o tejto havárii vedia oni. Pýtame sa aj, odkiaľ dané informácie majú. Či z nejakého filmu/seriálu, hodín fyziky, médií alebo iných zdrojov.

2. Hlavná časť: Ako to bolo naozaj

- Zadáme žiakom/žiačkam úlohu do ďalšej hodiny nájsť článok, video, film alebo seriál o černobyľskej havárii, ktoré by chceli prezentovať spolužiakom. Zdôrazníme potrebu prezentovať aj zdroj, z ktorého čerpali. Články a videá by sa nemali opakovať. Môžeme to dosiahnuť napríklad tak, že žiak/žiačka nám bude mať vybraný článok/video zaslať a my ho/ju v odpovedi informujeme, či už si daný článok/video niekto zvolil alebo nie.
- Nemusí ísť len o materiály o samotnej havárii, ale napríklad aj o dopade tejto havárie na okolité krajiny, Európu, Slovensko a pod.
- Prezentáciám bude možno potrebné podľa počtu žiakov a žiačok venovať aj 2 vyučovacie hodiny.
- Počas prezentácie vedieme diskusiu o informáciách, ktoré dané články/videá prinášajú, o zdrojoch, z ktorých žiaci/žiačky čerpali.
- Doplnková aktivita: Na ďalšej hodine zorganizujeme návštevu odborníka/odborníčky na jadrovú energetiku, ktorého/ktorú sme vopred oslovili, a ktorý/á nám potvrdil/a, že by sa so žiakmi/žiačkami vedel/a porozprávať na tému černobyľskej havárie. V prípade, že sa nám nepodarí zabezpečiť osobnú návštevu, pokúsime sa zorganizovať aspoň videokonferenciu.

3. Záver – diskusia a reflexia

- Celú tému uzavrieme diskusiou na nasledujúcej vyučovacej hodine. Žiakov/žiačok sa pýtame, aké nové informácie sa o tejto čiernej kapitole svetových dejín dozvedeli, čo ich najviac prekvapilo, prípadne aký je rozdiel medzi tým, čo videli vo filme/seriáli a čo sa dozvedeli pri tejto aktivite. Zaujímame sa, či pri tejto aktivite spoznali aj nejaké dezinformácie, ktoré o tejto havárii považovali za pravdivé.